

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Cdo/230/2017
Identifikačné číslo spisu: 3512208567
Dátum vydania rozhodnutia: 28.03.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Daniela Sučanská
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:3512208567.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Daniely Sučanskej a sudcov JUDr. Emila Franciscyho a JUDr. Eleny Siebenstichovej, v spore žalobkýň 1/ S. J. bývajúcej vo B., 2/ B. J., bývajúcej v I., oboch zastúpených Studio Legale, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Mostová č. 2, IČO: 36811874, proti žalovaným 1/ Y. B. bývajúcemu v O., zastúpenému JUDr. Vladimírom Fraňom, advokátom so sídlom v Novom Meste nad Váhom, Haškova č. 18, 2/ Komunálnej poisťovni, a.s. Vienna Insurance Group, so sídlom v Bratislave, Štefánikova č. 17, IČO: 31595545, zastúpenej Advokátskou kanceláriou Legal Cases, s.r.o., so sídlom v Dunajskej Strede, Alžbetínske nám. č. 328, IČO: 36720097, o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenej na Okresnom súde Nové Mesto nad Váhom pod sp.zn. 10 C 149/2012, o dovolaní žalovanej 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 15. marca 2017 sp.zn. 5 Co 133/2016, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalobkyne 1/, 2/ a žalovaný 1/ majú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Žalobkyne 1/, 2/ sa v konaní domáhali, aby súd uložil žalovaným 1/, 2/ povinnosť zaplatiť im po 250 000 € pre každú titulom náhrady nemajetkovej ujmy, ktorá im vznikla smrťou rodičov Mgr. X. O. a Q. O. pri dopravnej nehode 29. augusta 2009, ktorú z nedbanlivosti zaviniť žalovaný 1/. Žalovaná 2/ bola v čase predmetnej dopravnej nehody poisťovateľom vozidla, ktoré viedol vodič. Zodpovednosť žalovaného 1/ za takto vzniknutú nemajetkovú ujmu vyvodzovali z § 420 ods. 1, resp. § 427 Občianskeho zákonníka a zodpovednosť žalovanej 2/ z § 4 zákona č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (ďalej len „zákon č. 381/2001 Z.z.“) za použitia eurokonformného výkladu pojmu škoda.

2. Okresný súd Nové Mesto nad Váhom rozsudkom z 24. novembra 2015 č.k. 10 C 149/2012-483 zaviazal žalovaných 1/, 2/ spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobkyňiam 1/, 2/ každej po 30 000 €, vo zvyšku žalobu zamietol a vyslovil, že o náhrade trov konania rozhodne po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. Rozhodol tak po zistení, že žalovaný 1/ zapríčinil dňa 29. augusta 2009 dopravnú nehodu, v

dôsledku ktorej došlo k úmrtiu vodiča druhého osobného motorového vozidla Q. O. a jeho spolujazdkyne Mgr. X. O., rodičov žalobkýň, za čo bol uznaný vinným z prečinu usmrtenia, čo bolo konštatované aj právoplatným a vykonateľným trestným rozkazom sp.zn. 1 T 119/2010. Žalovaný 1/ dňa 3. februára 2006 uzavrel so žalovanou 2/ poisťnú zmluvu o povinnom zmluvnom poistení motorového vozidla. Súd prvej inštancie rozhodnutie odôvodnil právne ustanoveniami § 11, § 13 ods. 1 až 3, § 420 ods. 1, § 788 Občianskeho zákonníka a § 4 zákona č. 381/2001 Z.z. a na náhradu nemajetkovej ujmy zaviazal oboch žalovaných, keďže žalovaný 1/ bol pôvodcom zásahu do práva na ochranu osobnosti žalobkýň, a žalovaná 2/ bola subjektom povinným vyplatiť poisťné plnenie v zmysle zákona č. 381/2001 Z.z., u ktorej bolo vozidlo, ktorým bol spôsobený neoprávnený zásah, poistené. Priznanú náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 30 000 € pre každú zo žalobkýň považoval za primeranú, spôsobilú aspoň čiastočne zmierniť následky neoprávneného zásahu do práv na ochranu osobnosti žalobkýň, s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo.

3. Krajský súd v Trenčíne na odvolanie žalobkýň 1/, 2/ a žalovanej 2/ rozsudkom z 15. marca 2017 sp.zn. 5 Co 133/2016 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil s tým, že v časti spôsobu plnenia žalovaných 1/, 2/ vo vzťahu k žalobkyniam rozhodol tak, že plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu plnenia povinnosť druhého žalovaného. Žiadnej zo strán nepriznal právo na náhradu trov odvolacieho konania. Odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie správne právne posúdil vecnú pasívnu legitímáciu žalovanej 2/ vyplývajúcu z aplikácie ustanovenia § 4 ods. 2 zákona č. 381/2011 Z.z. Dôvodil, že z poistenia zodpovednosti má poistený právo, aby poisťovateľ za neho poskytol poškodenému poisťné plnenie v rozsahu podľa § 4 ods. 2 zákona č. 381/2001 Z.z. Vychádzal z toho, že povinnosť krytia poistením zodpovednosti za škodu spôsobenú tretím osobám motorovými vozidlami je zabezpečená a definovaná právnou úpravou Európskej únie (rozsudok ESD C-22/12 Haasová, bod 39), a preto i v preskumávanej veci bolo nutné riešiť spornú právnu otázku v súlade s komunitárnym právom. Tzv. motorové smernice upravujú porovnateľné zaobchádzanie s poškodenými účastníkmi nehôd spôsobených motorovými vozidlami, bez ohľadu na miesto nehody na újiťnom území a ukladajú členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel bola krytá poistením. Ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré upravujú náhradu škody pri nehodách spôsobených prevádzkou motorových vozidiel, nemôžu pritom odňať dotknutým smerniciam potrebný účinok, a majú tiež zaručiť, aby náhrada škody podľa ich vnútroštátneho práva zodpovednosti za škodu z dôvodu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpeli blízki rodinní príslušníci osôb, ktoré sa stali obeťami dopravnej nehody, bola krytá povinným poistením. Podľa názoru odvolacieho súdu pod pojem ujmy na zdraví bolo potrebné zahrnúť akúkoľvek ujmu, ktorá bola spôsobená zásahom do osobnej integrity, čo zahŕňa tak fyzickú, ako aj psychickú traumu (rozsudok ESD C-22/12, bod 47). Odvolací súd vychádzal z účelu smernice s cieľom posilnenia ochrany obetí (rozsudok ESD C-22/2012 Haasová, bod 48, 49). Ak zodpovednosť poisteného, ktorá podľa vnútroštátneho práva vyplýva z § 11 a § 13 Občianskeho zákonníka, vznikla na základe dopravnej nehody a má občianskoprávnu povahu, nič nenasvedčuje, že na túto zodpovednosť sa nevzťahuje vnútroštátne hmotné právo zodpovednosti za škodu, na ktoré odkazujú smernice (rozsudok ESD C-22/12 Haasová, bod 57, 58). S poukazom na uvedené vzhľadom na skutočnosť, že vnútroštátne právo umožňuje rodinným príslušníkom obeti dopravnej nehody požadovať náhradu utrpenej nemajetkovej ujmy, náhrada tejto ujmy musí byť krytá povinným poistením motorových vozidiel. Odvolací súd pojem škoda vyložil eurokonformne, teda extenzívne v tom zmysle, že tento pojem zahŕňa aj náhradu nemajetkovej ujmy. Súčasťou náhrady škody (ujmy) spôsobenej na zdraví sú nielen ujmy majetkovej povahy (náhrada nákladov spojených s liečením, náhrada pohrebných nákladov), ale aj nemajetkové ujmy, akými sú napr. bolesti a sťaženie spoločenského uplatnenia (§ 444 OZ), ktoré sa odškodňujú v peniazoch. Odvolací súd ďalej poukázal na judikatúru Súdneho dvora Európskej únie, napr. rozhodnutie C-106/89 Marleasing SA v. La Commercial International d Alimentation SA., podľa ktorej je tu povinnosť vykladať vo svetle komunitárných noriem nielen ustanovenia národného práva implementujúceho komunitárny predpis (smernicu), ale tiež národné právo ako celok, pričom vnútroštátny súd je povolaný k výkladu národného práva v čo najväčšom možnom rozsahu vo svetle textu a účelu smerníc (tzv. nepriamy účinok smerníc). O trovách konania rozhodol podľa § 396 a § 255 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

4. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná 2/ dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z §

421 ods. 1 písm. a/ CSP. Uviedla, že odvolací súd nesprávne vec právne posúdil, keď dospel k záveru, že nemajetková ujma pozostalých po obetiach dopravných nehôd spadá pod rozsah krytia podľa povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla podľa zákona č. 381/2001 Z.z. a že z tohto dôvodu je v spore pasívne legitimovaná. Mala za to, že pri riešení tejto právnej otázky sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a v tom smere poukázala na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 4 Cdo 168/2009, sp.zn. 3 Cdo 301/2012 a 3 Cdo 30/2012. Ďalej uviedla, že z rozsudku odvolacieho súdu je zrejmé, že odvolací súd sa pokúša údajným eurokonformným a extenzívnym výkladom pojmu škoda dosiahnuť cieľ, a to priznať smerniciam EÚ priamy účinok vo vzťahu k žalovanej 2/. Je však toho názoru, že v zmysle súčasne platného a účinného vnútroštátneho práva uplatniteľného vo veci samej nie je pasívne legitimovaným na uplatňovanie nárokov z titulu zásahu do osobnostných práv žalobkyň, nakoľko zákon č. 381/2001 Z.z. sa nevzťahuje na náhradu nemajetkovej ujmy a povinnosť zahrnúť tento inštitút do poistných zmlúv žalovanej 2/ žiadnym spôsobom neukladá. Súdny dvor Európskej únie podáva výklad práva Únie, teda v predmetnej veci podal výklad smerníc zaoberajúcich sa poistením zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovými vozidlami, za žiadnych okolností však nepodal a ani nemohol podať výklad vnútroštátnych predpisov. Z uvedených dôvodov žiadala, aby dovolací súd rozhodnutia súdov oboch nižších stupňov zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, resp. rozsudok odvolacieho súdu zmenil tak, že žalobu voči žalovanej 2/ zamietne.

5. Žalobkyne 1/, 2/ vo vyjadrení k dovolaniu žalovanej 2/ navrhli dovolanie ako nedôvodné zamietnuť, majú za to, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je vecne správny.

6. Žalovaný 1/ vo vyjadrení k dovolaniu žalovanej 2/ uviedol, že sa v plnom rozsahu stotožňuje s právnym názorom odvolacieho súdu v otázke pasívnej legitimácie žalovanej 2/ a navrhol dovolanie žalovanej 2/ zamietnuť.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 427 CSP) osobou, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpenou v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 CSP dospel k záveru, že dovolanie je neopodstatnené, preto je potrebné ho zamietnuť (§ 448 SCP).

8. Žalovaná 2/ v dovolaní uviedla, že prípustnosť jej dovolania vyplýva z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

9. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (nie skutkovú) hmotnoprávnej alebo procesnoprávnej povahy, ktorú odvolací súd riešil a na jej riešení založil svoje rozhodnutie. Otázka relevantná podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP musí byť procesnou stranou vymedzená v dovolaní jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania. Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu“ (3 Cdo 56/2018, 3 Cdo 146/2017).

10. V danom prípade z obsahu dovolania je zrejmé, že žalovaná 2/ za otázku, ktorá je podľa jej názoru relevantná podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, označila otázku pasívnej vecnej legitimácie poisťovateľov na náhradu nemajetkovej ujmy pozostalých po obetiach dopravných nehôd podľa zákona č. 381/2001 Z.z. Podľa názoru dovolacieho súdu žalovaná 2/ takto v dovolaní riadne vymedzila právnu otázku spôsobom, ktorý zodpovedá § 421 ods. 1 písm. a/ CSP; zároveň náležite konkretizovala rozhodnutia dovolacieho súdu, z ktorých vyvodzuje odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. V dovolacom konaní bolo preto potrebné pristúpiť k posúdeniu, či dovolateľkou označené rozhodnutia predstavujú „odklon“ od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle uvedeného

ustanovenia.

11. Do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 CSP treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I., II. a IV. Vydaných SEFT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986 (viď R 71/2018).

12. Dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie žalovanej 2/ je prípustné v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, keďže v čase začatia dovolacieho konania 31. mája 2017 za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu bolo možné považovať rozhodnutia najvyššieho súdu označené dovolateľkou.

13. Na zasadnutí občianskoprávneho kolégia dovolacieho súdu, ktoré sa konalo 9. októbra 2018 bolo schválené na uverejnenie v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky aj rozhodnutie z 31. júla 2017 sp.zn. 6 MCdo 1/2016, ktoré bolo publikované v zbierke č. 8/2018 pod č. R 61/2018 v znení právnej vety: „Škodou pre účely zákona č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zmien a doplnení je aj nemajetková ujma spočívajúca v zásahu do osobnostných práv pozostalých obete dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla. V spore o náhradu takejto ujmy je poisťovňa pasívne legitimovaná“. V uvedenom rozhodnutí dovolací súd vysvetlil, že pri výklade pojmu škoda pre účely zákona č. 381/2001 Z.z. treba vychádzať z chápania tohto pojmu v komunitárnom práve, pretože citovaný zákon bol výsledkom transpozície smerníc Európskej únie, ktoré boli nahradené toho času platnou smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti. Táto smernica síce nedefinuje pojem škoda, ale z jej textu je zrejmé, že pod týmto pojmom rozumie osobnú ujmu a škodu na majetku, resp. používa slovné spojenie utrpenie „ujmy alebo škody“, či používa pojmy „akákoľvek ujma alebo škoda“ alebo „akákoľvek škoda“, z čoho je zrejmé, že komunitárne právo chápe škodu ako majetkovú a aj nemajetkovú ujmu, resp. za ujmu považuje škodu majetkovú a aj nemajetkovú.

14. Právny názor, vyjadrený v judikáte R 61/2018 je potrebné aplikovať aj na daný prípad, i keď rozhodnutie najvyššieho súdu sp.zn. 6 MCdo 1/2016 nebolo ešte v čase rozhodovania odvolacieho súdu publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Dovolací súd na vysvetlenie tohto konštatovania pripomína, že už v niektorých rozhodnutiach (8 MCdo 4/2014, 3 Cdo 233/2015, 3 Cdo 223/2016) vyjadril právny názor, podľa ktorého nový (judikatúrou nanovo, prípadne inak formulovaný) právny názor sa aplikuje aj do minulosti (retrospektívne). Vychádza sa z prevažujúceho prístupu, že súd právo netvorí, ale iba nachádza. Pokiaľ dôjde k zmene judikatúry bez zmeny právnej normy, nejde o zmenu právneho pravidla; ide o tú istú normu, iba je nanovo vyjadrený jej obsah. Z toho vyplýva, že účinky zmeny judikatúry nemožno obmedziť len do budúcnosti. Súd, ktorý rozhoduje po zmene judikatúry, nemôže vedome aplikovať nesprávny, judikatúrou už prekonaný názor. Nový právny názor je vzhľadom na to potrebné aplikovať aj na všetky už prebiehajúce konania. Tým sa prípustné retrospektívne pôsobenie zmeny judikatúry líši od neprípustného retroaktívneho pôsobenia právnych noriem. Dovolací súd navyše dodáva, že rozhodnutie najvyššieho súdu sp.zn. 3 Cdo 301/2012, ktoré žalovaná 2/ označila v dovolaní dôvodiac ním odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, bolo zrušené na základe nálezov Ústavného súdu Slovenskej republiky z 5. decembra 2018 sp.zn. II. ÚS 695/2017 a vec vrátená dovolaciemu súdu na ďalšie konanie, pričom z jeho odôvodnenia vyplýva správnosť záverov prijatých v R 61/2018.

15. Z vyššie uvedeného je zrejmé neopodstatnenosť námietky žalovanej 2/, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 CSP).

16. Dovolací súd preto dovolaniu žalovanej 2/, ktoré je síce prípustné, ale nie je dôvodné, nevyhovel a

dovolanie podľa § 448 CSP zamietol.

17. Najvyšší súd rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania o dovolaní neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

18. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.